

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/dzieci/104259,Wywiezienie-do-III-Rzeszy-i-repatriacja-Jozefa-Niedbaly.html>

Wystawa IPN „Ukradzone dzieciństwo” – Przemyśl, 2019 r.

ARTYKUŁ

Wywiezienie do III Rzeszy i repatriacja Józefa Niedbały

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa (1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: JACEK WRÓBEL 20.11.2023

W lecie 1944 r. dwunastoletni Józef został odebrany matce za „niewłaściwe zachowanie” i umieszczony w niemieckiej placówce. W 1945 r., wobec zbliżania się frontu, Józef został przymusowo „ewakuowany” w głąb Niemiec. Do rodziny

udało mu się powrócić dopiero w 1948 r.

19 listopada 1948 r. nastąpiła repatriacja z Niemiec Józefa Niedbały. W lecie 1944 r. chłopiec został odebrany matce przez niemieckie władze okupacyjne i w lutym 1945 r. wywieziony do III Rzeszy Po wojnie został odnaleziony w Amerykańskiej Strefie Okupacyjnej Niemiec.

Odebrany za „niewłaściwe zachowanie”

Józef Niedbała (Niedballa) urodził się 17 czerwca 1932 r. w Wielkich Hajdukach w polskiej części Górnego Śląska (w kwietniu 1939 r. miejscowość ta została włączona do Chorzowa), jako syn Henryka i Marty z domu Gorgon lub Elżbiety z domu Uliczka (w dokumentach występują dwie wersje imienia i nazwiska panińskiego matki).

W 1940 r. ojciec chłopca – Henryk Niedbała – został zatrzymany przez niemieckie władze okupacyjne za słuchanie zagranicznych radiostacji. Po kilku miesiącach pobytu w więzieniu został zwolniony. W 1941 r. został ponownie aresztowany za działalność polityczną i osadzony w obozie koncentracyjnym Gross Rosen, gdzie przebywał do 1945 r.

186

WY

BIURO GOSPODARSTWA
DEPARTAMENT SZKOLNY I WYCHOWANIA
WARSZAWA - POLSKA

R E P A T R I A C Y J A REPATRIACJA NIEMIA POZIEMO OKUPARZO -
RECHOWIE P I E N I S C - STREFE OKUPACYJNEJ

NIEDBAŁA

1. WIELKIE HAJDUKI

2. I M I E
Józef

3. D A T A U R O D Z I N I
17.6.32

4. M I E J S C O W O Ś Ć U R O D Z I N I
Wielkie Hajduki - Katowice

5. I M I E N I A R O D Z I C Y
Henryk A. Niedbała

6. I M I E N I A M A T K I
Marta z domu Gorgon

7. G D E P R O S T O W A N O NA T E R E N I E N I E M C E J
GROSS-ROSEN, POLSKA STRONA / GERMANS

8. D A T A R E P A T R I A C Y J N A
19.11.1948

9. D O K O K O R E P A T R I A C Y J N O
do rodziców

10. P O D P I S K I
Józef Niedbała

Punkt Repatriacyjny
Zaopieczony dnia 19.11.48
Wz. K. B. 10

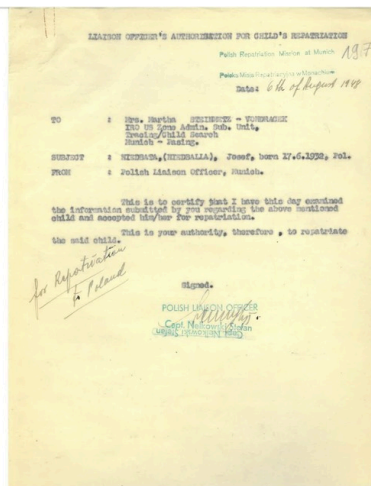
Dr. C. Kozłowski
Leczący / Repatriacyjny

Karta repatriacyjna Józefa Niedbały - dziecka polskiego odnalezionego na terenie Niemiec - amerykańska strefa okupacyjna

W lecie 1944 r. Józef został odebrany matce za „niewłaściwe zachowanie” i umieszczony w niemieckim domu wychowawczym/poprawczym – *Erziehungsheim* Gershein, powiat Neustadt na Górnym Śląsku (powiat prudnicki). Niezależnie od oficjalnej przyczyny zatrzymania chłopca, można przypuszczać, że władze niemieckie wykorzystały okazję do odebrania dziecka z niepewnej politycznie rodziny, w której mówiło się po polsku. Przy tym automatycznie uznawano, że dzieci z Górnego Śląska mają pochodzenie niemieckie i przeznaczano je do germanizacji. Tak zapewne było i w tym przypadku – w Gershein Józef kontynuował naukę w niemieckiej szkole.

Wywiezienie i powrót

21 lutego 1945 r., wobec zbliżania się frontu, Józef wraz z wszystkimi chłopcami z placówki w Gershein został ewakuowany w głąb Niemiec. Przez Prudnik (Neustadt), Ołomuniec (Olmütz), Pragę, Pilzno (Pilsen) i Furth dotarł w marcu 1945 r. do Schwandorf w Regensburgu (Ratyzbonie). Po kilku dniach dzieci zostały umieszczone w Domu Dziecka dla uchodźców w Kalmuntz koło Ratyzbony. W grudniu 1945 r. chłopiec został przeniesiony do *Erziehungsheim* Birkeneck koło Freising. 15 lub 21 lutego 1946 r. Józef został umieszczony w Opiekuńczej Instytucji Edukacyjnej (*Fürsorgeerziehungsanstalt*) / Zakładzie Wychowawczym Piusheim, Post Glonn (powiat Ebersberg), której dyrektorem był Georg Seidl.

**Autoryzacja repatriacji Józefa
Niedbały przez polskiego oficera
łącznikowego z Polskiej Misji
Repatriacyjnej w Monachium /**

**Akta Pełnomocnika ds.
Rewindykacji Dzieci PCK - Dzieci
rewindykowane - akta osobowe
N-O, I. 1943-1952 (poszyt dot.
Józefa Niedbały) - GK 188/276, s.
197**

Registration No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
SUPPLEMENTARY RECORD-FACE SHEET																														1946																																																																						
CHILD Józef																														Date																																																																						
Family of Birth Łódź																														Date																																																																						
Other Names Used																														Date																																																																						
Birth 17.6.1932																														Date																																																																						
Place of Birth Łódź																														Date																																																																						
Parents George Henry																														Date																																																																						
Religion Catholic																														Date																																																																						
Education Elementary School																														Date																																																																						
Address in Country of Origin Łódź																														Date																																																																						
Address in Country of Present Residence Łódź																														Date																																																																						
Occupation Student																														Date																																																																						
Family George Henry																														Date																																																																						
FATHER George Henry																														Date																																																																						
MOTHER Henry Anna																														Date																																																																						
Other members of the immediate family and relatives																														Date																																																																						
Remarks																														Date																																																																						

**Uzupełniający arkusz
ewidencyjny dot. Józefa Niedbały
/ Akta Pełnomocnika ds.
Rewindykacji Dzieci PCK - Dzieci
rewindykowane - akta osobowe
N-O, I. 1943-1952 (poszyt dot.
Józefa Niedbały) - GK 188/276, s.
198**

Od 1946 r. rodzice Józefa utrzymywali z nim kontakt korespondencyjny. Chłopiec nawiązał też kontakt listowny ze swoją siostrą Rosą Niedbałą (ur. ok. 1934 r.), która znalazła się pod koniec wojny w Saksonii (pracowała tam w gospodarstwie rolnym) i powróciła do Polski przed bratem (zapewne pod koniec 1946 r. lub na początku 1947 r.). Wydaje się, że w przypadku Józefa istniał jakiś problem utrudniający jego powrót do Polski, zapewne związany z charakterem placówki, w której przebywał.

W marcu 1948 r. rodzice chłopca zwrócili się listownie do Delegatury Polskiego Czerwonego Krzyża na Amerykańską Strefę Okupacyjną w Niemczech o pomoc w repatriacji syna do Polski. Wraz z pismem z 6

COFNIJ SIĘ